

เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี  **ชุดความรู้ การพัฒนาที่ดิน**  
**และเทคโนโลยี**

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

**การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่อบูรณะระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำ**



ในปีหนึ่งๆ รัฐต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา โดยการขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง หนองบึง รวมทั้งการกำจัดน้ำเสีย การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องยากและค่าใช้จ่ายสูง สมควรที่จะใช้วิธีการป้องกันเพื่อรักษาสีเขียวและระบบนิเวศน์ จะเป็นวิธีการที่ดีกว่าการแก้ไข ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลากหลายวิธีการ แต่วิธีการง่ายๆ ที่เกษตรกรและประชาชนโดยทั่วไปสามารถทำได้ด้วยตนเองก็คือ **วิธีการจัดระบบการปลูกหญ้าแฝก** เพื่อให้เป็นกำแพงที่มีชีวิตในการช่วยกรองตะกอนดิน สิ่งปฏิกูลและดูดซับสารเคมี ไม่ให้ไหลลงไปทำความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ รวมทั้งรากจะยาวมาก และหยั่งลึกลงดินในแนวตั้งมากกว่าเจริญออกทางด้านข้าง รากมีจำนวนมากและประสานกันแน่นหนาเสมือนม่าน หรือกำแพงใต้ดิน ซึ่งจะทำหน้าที่ยึดดินได้อย่างแน่นหนาและแข็งแรง



**วิธีปลูกหญ้าแฝกเพื่อบูรณะระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำ**

**ขั้นตอนที่ 1 เตรียมกล้าหญ้าแฝกเพื่อนำไปปลูก**

โดยจะต้องขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกให้มีจำนวนพอเพียง และให้ได้กล้าหญ้าแฝกที่มีความแข็งแรงเหมาะสมที่จะปลูกในพื้นที่เป้าหมาย สำหรับพันธุ์หญ้าแฝกสามารถติดต่อขอได้จากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดใกล้บ้าน

**ขั้นตอนที่ 2 วางแนวปลูกหญ้าแฝกบริเวณแหล่งน้ำเพื่อป้องกันการตื้นเขิน และเพื่อรักษาคุณภาพน้ำ**

**ก. อ่างเก็บน้ำ** จะต้องวางแนวปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับ จำนวน 3 แถว

แถวที่ 1 วางแนวปลูกที่ระดับทางน้ำล้นที่ระดับกักเก็บน้ำจนวนรอบอ่าง

แถวที่ 2 วางแนวปลูกที่ระดับสูงกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 ซม. จนวนรอบอ่าง

แถวที่ 3 วางแนวปลูกที่ระดับต่ำกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 ซม. จนวนรอบอ่าง

**วิธีการวางแนวปลูกหญ้าแฝก**

**1. สำรวจหาทางน้ำล้นของอ่างเก็บน้ำ**

**2. ใช้เครื่องมือง่ายๆ เพื่อวางแนวระดับ** โดยใช้สายยางหาระดับแบบช่างไม้ ประกอบด้วย

- 2.1 ไม้ระแนงยาว 2.50 เมตร จำนวน 2 ท่อน ภาเครื่องหมายสำหรับวัดระยะไว้บนไม้ทั้ง 2 ท่อน ความละเอียดเป็นเซนติเมตร ตลอดความยาว 2.50 เมตร
- 2.2 สายยางขนาด 2 หุน ยาว 13 เมตร มัดทาบกับไม้ระแนงดังภาพ
- 2.3 กรอกน้ำใส่สายยางจนกระทั่งเมื่อตั้งไม้ระแนงในที่เรียบระดับ

น้ำที่อ่านได้ จะอยู่ที่ระดับเดียวกันที่เครื่องหมาย 1.50 เมตร ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งจะอยู่ใกล้เคียงระดับสายตา



กรมพัฒนาที่ดิน สำนักปฏิบัติการนิเทศ

www.ladd.go.th

## การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศของแหล่งน้ำ

**3. วางแนวระดับเพื่อปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 1** โดยการใช้คน 2 คนถือไม้ที่มีสายยางติดอยู่คนละอัน คนแรกวางไม้ที่จุดทางน้ำล้น ส่วนคนที่ 2 เดินไปตามแนวระดับวางไม้ที่พื้น ขยับไม้หลักขึ้นลงให้ระดับน้ำในสายยางเท่ากับระดับน้ำในสายยางของคนที่ 1 ตอกหมุดหลักไว้ จากนั้นคนที่ 1 ย้ายไปวางไม้ที่จุดคอกหมุดหลักไว้ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนรอบอ่าง ก็จะได้เส้นแนวระดับที่จะปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 1

**4. วางแนวระดับเพื่อปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 2** ซึ่งอยู่สูงกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 ซม. ก่อนอื่นต้องหาระยะห่างตามแนวตั้งเสียก่อน

**วิธีการ** ใช้คน 2 คนถือไม้ที่มีสายยางติดอยู่คนละอัน คนแรกวางไม้ที่จุดทางน้ำล้น (จุดเดียวกับที่ดำเนินการข้อ 3) ส่วนคนที่ 2 เดินไปวางไม้เหนือคนที่ 1 โดยหาจุดที่ระดับน้ำในสายยางลดลงมาอยู่ที่ระดับ 1.30 เมตร ก็จะได้จุดวางแนวที่ 2 ซึ่งอยู่สูงกว่าแนวที่ 1 คือ 20 ซม. ตามต้องการ ตอกหมุดหลักไว้จากนั้นให้คนที่ 1 ย้ายไปวางไม้ที่จุดคอกหมุดหลัก ส่วนคนที่ 2 เดินไปตามแนวระดับวางไม้ที่พื้น โดยให้ระดับน้ำในสายยางเท่ากับระดับน้ำในสายยางของคนที่ 1 แล้วตอกหมุดหลักไว้ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนรอบอ่างก็จะได้เส้นแนวระดับที่จะปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 2

**5. วางแนวระดับเพื่อปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 3** ซึ่งอยู่ต่ำกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 ซม. โดยหาจุดวางแนวเช่นเดียวกับแนวที่ 2 โดยคนแรกวางไม้ที่จุดทางน้ำล้น (จุดเดียวกับที่ดำเนินการข้อ 3) ส่วนคนที่ 2 เดินไปวางไม้ต่ำกว่าคนที่ 1 โดยหาจุดที่ระดับน้ำในสายยางของคนที่ 1 อ่านได้ที่ระดับ 1.30 เมตร หรือจากการอ่านระดับน้ำในสายยางของคนที่ 2 ได้ 1.70 เมตร แสดงว่าจุดที่คนที่ 2 จะอยู่ต่ำกว่าจุดทางน้ำล้น 20 ซม. ตามที่ต้องการให้ตอกหมุดหลักไว้ จากนั้นวางแนวระดับจากจุดที่ตอกหมุดไว้ โดยวิธีการเช่นเดียวกับที่ทำแถวที่ 2 จนรอบอ่าง ก็จะได้ เส้นแนวระดับที่จะปลูกหญ้าแฝกแถวที่ 3



**ข. บ่อน้ำ สระน้ำ** จะต้องวางแนวปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับ จำนวน 2 แถว คือ

**แถวที่ 1** ที่ระดับขอบบ่อ ห่างจากริมขอบบ่อประมาณ 50 ซม. แถวที่ 2 ที่ระดับทางน้ำเข้า

**วิธีการ** วางแนวระดับเพื่อปลูกหญ้าแฝก ทำเช่นเดียวกับวิธีการวางแนวระดับ เพื่อปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำ

**ค. คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ แม่น้ำลำคลอง** ปลูกเป็นแถวตามแนวระดับขนานไปตามคลองส่งน้ำหรือแม่น้ำลำคลอง ห่างจากริมคลองส่งน้ำหรือริมแม่น้ำลำคลอง 50 ซม.

**วิธีการ** วางแนวระดับเพื่อปลูกหญ้าแฝก ทำเช่นเดียวกับวิธีการแนวระดับ เพื่อปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำ

**ขั้นตอนที่ 3** ควรย่อยดินให้ละเอียดในแนวปลูกที่กำหนด ถ้าได้มีการปรับปรุงดินตามแนวปลูกโดยคลุกเคล้าด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกแล้วโรยด้วยปุ๋ยสูตร 15-15-15 แต่เพียงบางๆ

**ขั้นตอนที่ 4** ควรปลูกตอนต้นฤดูฝน เอาถุงพลาสติกเพาะชำออกวางเรียงในร่องที่เตรียมดินไว้ห่างกัน 5-10 ซม. กลบดินให้แน่นและรดน้ำให้ชุ่ม

**ขั้นตอนที่ 5** การดูแลรักษาควรตรวจและดูแล และปลูกซ่อมต้นที่ตายไป มีการตัดให้เหลือความสูงระดับประมาณ 40-50 ซม. หลังปลูกประมาณ 3 เดือน และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 โรยบางๆ ■

ข้อมูลจาก : คณะทำงานวิชาการหญ้าแฝก กรมพัฒนาที่ดิน

### สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

- สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน โทร 0-2579-1792
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12
- กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900 โทร 0-2579-8515

หรือที่